Ett enat EU ligger snart i Sveriges händer

Dagens Industri den 9 mars 2022

EU:s roll blir allt viktigare i ett instabilt säkerhetspolitiskt läge, men i höstens och vårens partiledardebatter har vår koppling till EU helt ignorerats. Frågan om vad denna koppling betyder lyser med sin frånvaro trots att Sverige kommer att ha en viktig roll att spela när vi om mindre än ett år tar över ordförandeskapet för EU.

Det säkerhetspolitiska läget i Europa har på årtionden inte varit lika prekärt som nu. Ett aggressivt Ryssland tolererar inte längre den säkerhetsordning som gällt i Europa sedan kalla krigets slut. Hur skall då EU som motpart bringas att uppträda enat? För att ge trovärdighet åt ett enat agerande av EU måste svenska politiker själva visa vägen genom att ha enats om en egen tydlig färdriktning för EU i ett antal avgörande frågor.

Det råder redan nu ganska stor säkerhet om vilka frågor som kommer att vara aktuella när ordförandeskapet tar sin början. Det handlar om säkerhetspolitik, antidemokratiska processer i medlemsländer och grön omställning. Mindre säkert är dock hur den då sittande regeringen kommer att ställa sig i dessa frågor. Vi menar därför att det åligger samtliga riksdagspartier att i den pågående valkampanjen inför höstens val lyfta dessa och vara tydliga med hur man med sin inställning skall kunna nå ett enat EU.

Den största och mest akuta frågan gäller det allvarliga säkerhetspolitiska läget i Europa. Ryssland har nu genomfört en fullskalig invasion med ödesdigra humanitära och militära konsekvenser. Detta är en direkt utmaning gentemot USA:s ledarskap men också riktat mot EU och dess medlemsländer, vare sig de är formellt allierade med Nato eller inte. För att undgå förändringar som går emot EU-ländernas strategiska intressen måste en gemensam europeisk säkerhetspolitisk hållning utmejslas.

För att EU-länderna skall kunna stå enade i den säkerhetspolitiska krisen måste Polens och Ungerns urholkning av demokratiska processer och politiska och medborgerliga rättigheter få en lösning. Rättsstatskrisen är att betrakta som en existentiell utmaning för EU. Bortom Europeiska rådets ovilja att ta itu med de polska och ungerska regeringarnas vägran att dra tillbaka de lagar och beslut som är i strid med EU:s värdegrund har EU-kommissionen och EU-domstolen vidtagit ett antal åtgärder. Samtliga EU-länder bör visa sitt stöd till EU:s institutioner i kampen mot de medlemsländer som inte längre uppfyller villkoren för medlemskap. Detta inte minst för att kunna stå upp mot alltmer auktoritära stormakter såsom Kina och Ryssland som redan utnyttjar vad de uppfattar som svagheter i EU:s sammanhållning. Ett tydligt lösningspaket för denna fråga måste kunna lyftas fram av den svenska regering som tillträtt inför ordförandeskapets början. Den pågående valrörelsen bör upplysa väljarna om var partierna står i frågan. Debatt mellan svenska politiker inför höstens val med målet att nå samsyn är ett måste.

EU bör agera samfällt för att gynna europeisk tillväxt, strukturomvandling och konkurrenskraft i en riktning mot ökade arbetstillfällen i en grön omställning. Framåtblickande struktur- och tillväxtreformer krävs för att lyckas genomföra omvandlingen till en grön ekonomi som inkluderar social och en över generationsgränserna fungerande rättvisa inom och mellan EU:s medlemsländer.

Ett kritiskt element blir kompromisserna kring de ofrånkomliga avvägningarna som den gröna omställningen medför. I detta sammanhang väcks också frågan om välfärdsstatens framtida utformning och generositet samt hur en bättre samordnad europeisk migrationspolitik kan förverkligas. Inför övertagandet av ordförandeskapet måste den nytillträdda regeringen inta en transparent hållning i frågor om de sociala konsekvenserna av den gröna omställningen och samhällets resiliens.

EU har en viktig roll att spela i lösningen av det farliga säkerhetspolitiska läge som råder, samt i en rad andra ödesdigra utmaningar som medlemsländerna inte kan hantera på egen hand. Den sammantagna bilden är att utmaningarna som EU står inför är många och svårlösta. I årets utgåva av Europaperspektiv, EU mellan federalism och flexibel integration, diskuterar vi tillsammans med ledande svenska forskare de mest centrala av dessa utmaningar på EU:s dagordning och finner att svaren ömsom ligger i mellanstatliga och ömsom i överstatliga lösningar. För att kunna göra skillnad under det svenska ordförandeskapet är det ett måste att våra svenska politiker är väl förberedda och transparanta i sina ställningstaganden i dessa komplexa frågor och arbetar för en politisk enighet inför valet.

Den svenska regering som väljs i höst kommer mindre än ett halvår efter valet att få ansvaret för att skapa och verka för att bibehålla ett enat EU. I den pågående valrörelsen bör väljarna sålunda ges en uppfattning om vilket politiskt parti eller block som har störst möjlighet att gå i land med denna uppgift av så stor betydelse i en akut säkerhetspolitisk orostid.

Antonina Bakardjieva Engelbrekt
Per Ekman
Anna Michalski
Lars Oxelheim